

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Юридичний факультет

*Антропосоціокультурна
природа права*

МАТЕРІАЛИ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

25-27 травня 2016 року

м. Чернівці

Чернівці

Чернівецький національний університет
2016

<i>Бурка А.В.</i> Право особи на участь у накопичувальній системі пенсійного забезпечення: соціальна природа та сутність.....	326
<i>Пилико Ю.О.</i> Концепція права власності у практиці Європейського Суду з прав людини.....	332
<i>Галкевич С.В.</i> Умови деліктної відповідальності: проблеми класифікації.....	342

Секція 4. ПРАВО НА ПРАВОСУДДЯ ЯК ПРИРОДНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ

<i>Щербанюк О.В.</i> Судова природа рішень конституційних судів кризь призму теорії акценту права	349
<i>Колпаков В.К., Гусар О.А.</i> Співвідношення адміністративного судочинства з адміністративним процесом	353
<i>Чебан В.М.</i> Незалежність та підзвітність судової системи як взаємопов'язані чинники демократичного розвитку.....	356
<i>Паскар А.Л.</i> Право на суд як невід'ємне право людини	362
<i>Кондрат'єва Л.А.</i> Представництво як додаткова гарантія захисту прав особи в цивільному судочинстві	366
<i>Лапкін А.В.</i> Роль прокурора у забезпеченні доступу особи до правосуддя у кримінальному провадженні	369
<i>Турман Н.О.</i> Процесуально-правові основи діяльності медіатора у кримінальному провадженні	378
<i>Татулич І.Ю.</i> Своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ..	381
<i>Остафійчук Л.А.</i> Гласність і відкритість судового процесу: проблемні питання юридичної відповідальності за неповагу до суду	386
<i>Кімчинська С.В.</i> Об'єкт і предмет механізму цивільного процесуального регулювання.....	390
<i>Бутирська І.А.</i> Роль господарського суду у справі про банкрутство.....	394
<i>Кундік Р.І.</i> Судовий захист як гарантія конституційного права на мирні зібрання.....	397

Секція 5. АНТРОПОСОЦІОКУЛЬТУРНА ПРИРОДА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ

<i>Жаровська Г.П.</i> Транснаціональна організована злочинність: соціокультурний код	403
<i>Міняйло Н.Є.</i> Значення соціально-економічних чинників у генезисі організованої злочинності в Україні.....	408

<i>Шевчук А.В.</i> Мораль як об'єкт кримінально-правової охорони.....	412
<i>Боднарук О.М.</i> «Мусульманський підхід» до природи права людини на необхідну оборону	417
<i>Юцик О.І.</i> Виправлення засудженого	425
<i>Гусар Л.В.</i> Корупція у політичній сфері: реалії сьогодення	429
<i>Василова-Карвацька О.В.</i> Огляд місця події: актуальні аспекти... ..	433
<i>Чорней С.В.</i> Осудність як ознака суб'єкта злочину	436
<i>Савчук А.В.</i> Географія злочинності в системі показників злочинності	444
<i>Нікітіна О.А.</i> Злочинність неповнолітніх: соціокультурний підхід.....	447
<i>Тома М.Г.</i> Особистість політичного злочинця.....	451

Секція 6. АНТРОПОСОЦІОКУЛЬТУРНА ПРИРОДА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВознавства

<i>Меленко С.Г.</i> Світоглядні джерела європейського права	457
<i>Волощук О.Т.</i> Президент як гарант прав людини та громадянина	468
<i>Чепель О.Д.</i> Децентралізація влади: досвід України та Латвії	472
<i>Вайцеховська О.Р.</i> Концептуальні аспекти генезису міжнародного фінансового права як правової основи формування міжнародного фінансового правопорядку: антропоцентричний аспект.....	477
<i>Кирилюк Н.В.</i> Принцип суверенної рівності держав в аспекті проблематики антропоцентризму	481

Секція 7. АНТРОПОСОЦІОКУЛЬТУРНА ПРИРОДА ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

<i>Черновський О.К.</i> Організаційно-психологічні аспекти адаптації суддівських кадрів.....	485
<i>Цильмак А.Н.</i> Развитие идей Ганса Гросса на современном этапе становления юридической психологии в Украине.....	490
<i>Мороз Л.І.</i> Інститут присяжних в Україні: «за» і «проти»	496
<i>Марчак В.Я.</i> Запобігання психологічному вигорянню судді в сучасних умовах здійснення правосуддя	
<i>Охріменко І.М.</i> Проблематика призначення судово-психологічних експертиз щодо неповнолітніх з огляду на вимоги сучасного кримінального процесуального законодавства України.....	511

На думку Є.Б. Тихомирова та С.Р. Постоловського особа, яка бере участь у переговорах як посередник повинна володіти функціями ведення переговорної культури, зокрема: гносеологічною (пізнавальною), яка проявляється у тому, що вона дає систематизовані наукові знання про переговори та переговорний процес. Володіючи переговорною культурою людина здатна, шукати і знаходити найбільш продуктивні засоби та методи впливу на опонента.

Інформаційною функцією переговорної культури, яка зумовлена тим, що суспільство не має іншого засобу передачі соціального досвіду, крім культури. Соціальний досвід та зразки соціальної поведінки не передаються генетичною програмою. Переговорна культура, як і культура взагалі – це складна знакова система, яка зберігає досвід у поняттях словах, символах тощо.

Комунікативною функцією переговорної культури, яка полягає в тому, що вона забезпечує ефективне спілкування людей, оскільки містить найкращі зразки поведінки у переговорах, норми і принципи їх здійснення.

Регулятивною функцією, яка пов'язана з тим, що як система норм і правил підготовки і ведення переговорів, вона певним чином регулює поведінку людей.

Гуманістичною функцією – основним завданням якою є формування типу особистості здатного подолати конфлікт найбільш ефективним шляхом – шляхом здійснення переговорів, які спрямовані на взаємовигідний компроміс [3, с. 148-149].

Домовленості, досягнуті сторонами за результатами медіації, можуть бути викладені письмово в договорі, який є цивільним правомочним і виконується відповідно до законів України. Договір за результатами медіації має відповідати всім вимогам щодо цивільного правомочності і не повинен містити положень, які суперечать законам України, інтересам держави і суспільства, його моральним засадам.

Якщо проаналізувати всі вищенаведені положення, то можна чітко стверджувати, що для належного здійснення процесу медіації необхідно залучати професіоналів з даної справи так званих медіаторів, які чітко володіючи ситуацією, маючи певні професійні навички посприяють швидкому вирішенню конфлікту, який склався між сторонами кримінального провадження.

Список літератури:

1. Гришина Н.В. Психологія конфлікту, 2-е изд. / Н.В. Гришина — СПб.: Питер, 2008. — С.443-444.
2. Европейский кодекс поведения для медиаторов [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://mediacia.com/files/Documents/Code_of_Conduct.pdf
3. Тихомирова Є.Б. Конфліктологія та теорія переговорів : Підручник. — 2-е вид., випр./ Є.Б. Тихомирова, С.Р. Постоловський. — Су-ми: ВТД «Університетська книга», 2008р. — С.148-149.

Татулич І.Ю.,

к. ю. н., доцент кафедри правосуддя
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

СВОЄЧАСНИЙ РОЗГЛЯД І ВИРІШЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ

Права і свободи людини і громадянина захищаються судом (ст.33 Конституції України) [1]. Судова форма захисту є найбільш ефективною та досконалою в механізмі захисту прав, свобод, інтересів особи, інтересів держави та суспільства. Ефективність захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів залежить від його своєчасності. Саме тому чинне законодавство виділяє в якості одного із завдань цивільного судочинства своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ (ст.1 Цивільного процесуального кодексу України) (далі – ЦПК України) [2].

Вимога своєчасності знайшла своє нормативне закріплення і в ст.1 ст.6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка закріплює право кожного на справедливий і публічний судовий розгляд справи в розумний строк. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1.04.1994 року №3 «Про строки розгляду судами України кримінальних і цивільних справ» також звертає увагу суддів на необхідність підвищення особистої відповідальності за своєчасний і якісний розгляд судових справ. Згідно ст.7 закону України «Про судочність і статус суддів» кожному гарантується захист його прав, свобод та інтересів у розумні строки.

Таким чином, для виконання завдань цивільного судочинства щодо своєчасності розгляду цивільних справ, важливим є не тільки встановлення процесуального порядку здійснення правосуддя у цивільних справах, а й чітка регламентація часових меж здійснення судочинства. Надзвичайно важливою вимогою є те, щоб цивільне судочинство здійснювалось не лише правильно, а й своєчасно. З метою досягнення цього завдання і встановлюються цивільні процесуальні строки (Р. І гл. 6 ЦПК). Фіксація та чітке дотримання процесуальних строків судом, особами, які беруть участь у справі, іншими учасниками цивільного процесу є гарантією здійснення учасниками процесу своїх суб'єктивних процесуальних прав і умовою ефективності здійснення цивільного судочинства. Так, ст. 157 ЦПК передбачає, що «суд розглядає справи протягом розумного строку...». Поняття «розумний строк» судового розгляду є, на думку вітчизняного вченого-процесуаліста В.В. Комарова, одним із основних, базових складових елементів права на справедливий судовий розгляд, яке автор вважає найбільш

розробленою категорією в прецедентній практиці Європейського суду з прав людини [4, с.75].

Заслугує на увагу також точка зору, згідно з якою завдання цивільного судочинства розглядаються і як принципи цивільного процесуального права. Зокрема, вимога своєчасності втілюється у так званій принцип оперативності, який на думку Ю.В. Білоусова є правовою вимогою, яка забезпечує своєчасність розгляду і вирішення цивільних справ у часових межах шляхом якнайповнішого і раціонального використання процесуальних засобів, спрямованих на швидке і правильне вирішення цивільних справ [5, с.30]. Не менш важливим принципом є принцип доступності правосуддя, який може розглядатися як певний стандарт, що відображає вимоги справедливого та ефективного судового захисту, які конкретизуються в необмеженій судовій юрисдикції, належних судових процедурах, розумних строках, і можливості безперешкодного звернення будь-якої зацікавленої особи до суду [6, с.81].

Викладені погляди свідчать про те, що безпосередньо ефективність судового захисту залежить від дотримання строків розгляду справ у суді, оскільки затягування судового розгляду цивільних справ може, по-перше, виступати психологічною перешкодою у зверненні громадянина до суду; по-друге, призвести до того, що результати судового розгляду будуть зведені нанівець, оскільки захист прав, свобод чи інтересів або взагалі втратить актуальність для особи, яка звертається до суду, або, внаслідок знищення об'єкта спору чи зміни зовнішніх обставин, рішення у справі вже неможливо буде виконати, тобто фактичний захист прав не буде здійснено. Наведене підриває авторитет судової влади, викликає судову тяганину і може призвести до відмови громадян від звернення до суду за захистом своїх прав, що свідчить про недоступність правосуддя [7, с.166].

На жаль, в судовій практиці непоодинокі випадки затягування процесу, що перешкоджає швидкому і всебічному розгляду справ. Одна із причин цього – перевантаженість місцевих судів. Тому одним із напрямків реформування судової системи є зниження навантаження на суд першої інстанції – місцевий суд, який є основною ланкою судової системи України. Оскільки таке навантаження, яке існує сьогодні, дуже часто стає причиною судових помилок, поверхневого, неуважного розгляду справ, ухваленню незаконних, необґрунтованих рішень, порушення строків виконання судових рішень та ін. При цьому прослідковується тенденція: чим менше навантаження на суди, тим краще показники не лише оперативності, а й якості розгляду справ. Більше того, сьогодні Україна посідає одне і з перших місць по кількості звернень до ЄСПЛ з питань недодержання вимоги про розумний строк судового розгляду. Причинами цього найчастіше є: складність справи,

компетентність судді, велика кількість учасників процесу, ускладнення, які виникають під розгляду і вирішення справ в судах, поведінка учасників процесу, неповідомлення учасників про час і місце судового засідання та ін. Зокрема, у своїй практиці Європейський суд підходить до цієї проблеми індивідуально. Разом з тим, були встановлені також певні критерії, в світлі яких слід оцінювати тривалість провадження: складність справи, поведінка заявника, дії відповідних органів. Детально ці питання аналізуються судом у справі «Странніков проти України», де Суд дійшов висновку, що тривалість оскаржуваного процесу була надмірною та не відповідала вимозі «розумності строку». Аналогічно, у справі «Науменко проти України» Суд дійшов висновку, що при вирішенні справи заявниці мала місце необґрунтована затримка, а також порушення ст. 6 Конвенції у тому сенсі, що «цивільні права» заявниці були визначенні з порушенням «розумного строку».

Отже, питання своєчасності розгляду цивільних справ є досить актуальним в Україні і потребує чіткого правового регулювання та нормативного закріплення, шляхом прийняття нормативних актів.

Торкаючись проблеми своєчасності розгляду цивільних справ, доцільним є зупинитися на діючих інститутах цивільного процесу, які допомагають у вирішенні проблеми своєчасності. Так, в цивільному судочинстві діє інститут заочного рішення, для дисциплінування несумлінних відповідачів у процесі, які належним чином повідомлені про час і місце судового засідання і не з'являються в процес (Р. III гл. 8 ЦПК); запроваджено заходи процесуального примусу (Р. I гл. 9 ЦПК); інститут відводів (Р. I гл. 3 ЦПК); об'єднання і роз'єднання позовів (ст. 126 ЦПК); інститут підсудності (Р. III гл. 1 ЦПК) та ін. Також, для реалізації цього завдання доречно була створена автоматизована система електронного документообігу (ст.11-1 ЦПК), що забезпечує, в першу чергу, об'єктивний та неупереджений розподіл справ між суддями з додержанням принципів черговості та рівної кількості справ для кожного судді.

За діючим ЦПК України суди розглядають багато безспірних справ, наказного та окремого проваджень (ст.96, ст.234 ЦПК). Тому наступним кроком до реформування цивільного судочинства слід віднести передачу вказаних справ до компетенції нотаріусів, інших органів державної влади.

Не менш важливим залишається питання щодо запровадження досудового порядку врегулювання спорів, зокрема із сімейних, цивільних, трудових, житлових, земельних правовідносин. На наш погляд, реалізувати вище вказане цілком можливо, запровадивши на національному рівні інститут мирових судів, як судів першої інстанції, які розглядають нескладні справи, є найбільш наближені до народу, а провадження в них оперативне, спрощене, спрямоване на забезпечення

права особи на швидке поновлення своїх прав. Оскільки основне їх завдання – це здійснення функції примирення сторін, забезпечення доступності правосуддя та запровадження спрощеного порядку проведення судових засідань.

В свою чергу, голова Верховного Суду України Я. Романюк, серед пропозицій щодо зменшення навантаження на суди вбачає впровадження механізмів вирішення так званих масових, групових позовів, які успішно функціонують у США, Канаді, Великій Британії, Японії [8, с.40]. Так, справді, неможливо не погодитись із цією пропозицією, адже бувають випадки в судах, коли вони розглядають однорідні справи із спільним предметом і підставами, регулюються одним і тим же законодавством, випливають із одних і тих правовідносин, і суди приймають по суті однакові судові рішення. Наприклад, справи про захист прав споживачів, «дітей війни», «чорнобильців», «афганців», питання субсидій, військовослужбовців та ін., що теж сприятиме економії часу, процесуальних засобів, судових витрат, зменшення кількості судових засідань, явоч до суду і як наслідок – підвищить ефективність цивільного судочинства через своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ.

Як бачимо, перші кроки для реалізації судової реформи, метою якої є доступне, справедливе, ефективне судочинство послідовно здійснюються. Досягти більшої ефективності судової процедури щодо підвищення її оперативності можливо реалізацією переліченими вище заходами. Однак, зміни до чинного законодавства повинні бути системними, комплексними, враховувати вітчизняний досвід та досвід європейських країн, наукові положення та доктрини. Адже основні вимоги до правосуддя – це його якість, справедливість, доступність, незалежність та своєчасність.

Список літератури:

1. Конституція України: Прийнята Верховною Радою 28 червня 1996 року // ВВР України.
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1618> – 15.
3. Курс цивільного процесу: підручник / В.В. Комаров, В.А. Бігун, В.В. Баранкова та ін.; за ред. В.В. Комарова. – Х. : Право, 2011. – 1352 с.
4. Цивільний процес: Навч. посіб. / А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов, Р.О. Стефанчук, О.І. Угриновська та ін. – За ред. Ю.В. Білоусова. – К. : Прецедент, 2005. – 293 с.

5. Притика Ю.Д. Елементи доступності правосуддя як міжнародного стандарту судочинства / Ю.Д. Притика // Наукою переможемо: матеріали 2-ї міжнародної науково-практичної конференції «Нотаріат, адвокатура, суд, виконавче провадження, актуальні проблеми», присвяченої 5-річчю створення кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка / ред. кол. : С.Я. Фурса, О.О. Дерій, О.М. Нікітюк; упорядкув. С.Я. Фурса, О.О. Дерій, О.М. Нікітюк, М.О. Рудковська. – К.: ЦУЛ, 2016. – С. 80-83.

6. Сакара Н.Ю. Проблеми доступності правосуддя у цивільних справах: монографія. – Харків, 2010. – 256 с.

7. Романюк Я. Реформування судової влади в Україні / Я. Романюк // Право України. – 2014. – №11. – С. 14-73.